УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ШТИП

Апасиев

РИМСКО ПРАВО

ПРАКТИКУМ II

Димитар Апасиев

РИМСКО ПРАВО
П р а к т и к у м
II

Ш т и п
2019

Димитар Апасиев

РИМСКО ПРАВО

Практикум

II

Автор:
доц. д-р Димитар Апасиев

РИМСКО ПРАВО
Практикум – II

Рецензенти:
проф. д-р Мирјана Поленак-Аќимовска
проф. д-р Војо Беловски

Лектор:
Славчо Пеев

Дизајн на корица:
Крсте Шупев

Слика на корица:
Romulus, Conqueror of Acron – Jean-Auguste-Dominique Ingres (1812)

Технички уредник:
Димитар Апасиев

Издавач:
Државен универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Бесплатно електронско издание

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

34(37)(076)

АПАСИЕВ, Димитар
Римско право [Електронски извор] : практикум 2 / Димитар Апасиев. - Штип : Универзитет „Гоце Делчев“, Правен факултет, 2019

Начин на пристап (URL): https://e-lib.ugd.edu.mk/855 - Текст во PDF формат, содржи 115 стр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 18.10.2019. - Фусноти кон текстот. - Biographia: стр.113-115. -
библиографија: стр. 103-112

ISBN 978-608-244-662-2

а) Римско право – Практикуми
COBISS.MK-ID 111362058

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

доц. д-р Димитар Апасиев

РИМСКО ПРАВО

П р а к т и к у м

II

Штип
2019

Новите писатели секогаш веруваат дека или нешто посигурно ќе изнесат за настаните, или дека ќе ја надминат сировата антика со вештината на своето пишување... А јас, пак, дури ја повторувам во мислите сета оваа старина, немам никаква грижа – оти таа не може писателот да го одврати од вистината, туку може само духот негов да го разбранува.

Titus **Livius**, *Ab urbe condita* (I век)

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
ШТИП

П Р Е Д Г О В О Р

Овој втор интерен високошколски *Практикум по Римско право* е наменет првенствено за студентите од прва година на Правниот факултет при Државниот универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, како и за студентите на другите, јавни или приватни, правни факултети во Македонија кои овој предмет го слушаат како задолжителен или како факултативен, во првиот или во вториот семестар од студиите.

Тој е плод на научноистражувачката и наставно–педагошката работа на авторот за време на неговите вежби и предавања по предметот Римско право, кои во последниве седум години, како асистент и доцент, ги држеше на Правниот факултет при УГД – Штип. Овој Практикум има за цел да ја пополни празнината која, во македонски прилики, постои при систематското изложување на оваа древна материја и да им овозможи полесен пристап на студентите-почетници до најстарите пишани текстови од правната романистика. За разлика од првиот практикум, од овој се исклучени оригиналните латински текстови и фрагменти, првенствено поради дидактички причини. Наместо тоа, акцентот е ставен на коментирање на непознатите или помалку познатите правни поими кои ги користеле Римјаните, а со кои се среќаваат бруцошите при воведувањето во оваа правно-историска материја.

Искрено се надевам дека ваквиот синтетизиран и коментаторски правен приказ на обичајно-правните кодификации кои се појавувале низ милениумската политичко-правна историја на Рим, ќе им даде на студентите по право доволен увид во најстарите зачувани извори на правото, врз кои почива и денешното европско право, а на подобрите од нив ќе им послужи за натамошни попродлабочени истражувања на оваа изворна материја.

А п а с и е в

септември 2019

С О Д Р Ж И Н А

П р е д г о в о р 7

<u>КОМЕНТАРИ НА СТАРОТО РИМСКО ПРАВО</u>

ГЛАВА ПРВА: *LEGES REGIAE – КРАЛСКИТЕ ЗАКОНИ*
I. Ромул 14
1. Општествена класификација 14
2. Патронатско право 15
3. Јавни работи (државно-политичка организација) 16
4. Брачно право (положба на жената) 17
5. Татковско право 18
6. Семејни деликти 19
II. Нума Помпилиј 21
7. Религиско право 21
8. Кривично право (убиство) 24
9. Судски денови 25
10. Уредување меѓи 25
11. Семејни односи 26
III. Тул Хостилиј 27
12. Воено (фецијално) право 27
IV. Анк Марциј 29
V. Тарквиниј Приск 30
13. Сенатско право 30
VI. Сервиј Тулиј 32
14. Реформа на јавното право 32
VII. Тарквиниј Гордиот 37
15. Укинување на постоечкиот поредок 37

ГЛАВА ВТОРА: *LEX XII TABULARUM – ЗАКОНОТ НА 12 ТАБЛИЦИ*
Таблица I 46
1. Процесни правила 46
Таблица II 50
Таблица III 52
2. Должничко ропство 52

ТАБЛИЦА IV 55
3. Брачно и родителско право 55

ТАБЛИЦА V 57
4. Старателско и наследно право 57

ТАБЛИЦА VI 64
5. Приватноправни одредби (имотно и лично право) 64

ТАБЛИЦА VII 68
6. Стварно право (соседско право и службености) 68
7. Облигационо право 72

ТАБЛИЦА VIII 74
8. Деликтно право (кривично и оштетно право) 74

ТАБЛИЦА IX 86
9. Капитална казна 86

ТАБЛИЦА X 90
10. Ритуално-обредни одредби 90

ТАБЛИЦА XI 94
11. Класна дискриминација 94
12. Календар 94

ТАБЛИЦА XII 98
13. Различни несистематизирани правни одредби 98

B i b l i o g r a p h i a 105
B i o g r a p h i a 115

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ШТИП

ГЛАВА ПРВА

LEGES REGIAE

КРАЛСКИТЕ ЗАКОНИ

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
ШТИП

LEGES REGIAE
КРАЛСКИ ЗАКОНИ

За најстариот архаичен период на Рим се пронајдени ретки археолошки артефакти и ракописи, чија веродостојност е спорна, а како традиционални извори се вбројуваат легендите и народните преданија зачувани во делата на подоцнежните историчари. Како редок правен извор за овој, скоро два и полвековен монархистички период на т.н. воена демократија е зачувана само збирката архаични правни правила наречена **Кралски закони** (*Leges regiae*, *Leges curiatae* или *Ius Papirianum* / ок. 500 год. пр. н. е.) која нам ни е драгоцен извор на сознанија за најстарите облици на правораздавање. Римскиот правник Помпониј (Pomponius Sextus / II век н. е.) во поглед на доносителот на овие закони, кои до нас стигнале само во фрагменти – преку делата на одредени антички автори – дообјаснува дека тие, всушност, биле само предложени од кралевите, а фактички биле донесени од страна на еден од првите видови народни собранија наречени куријатски комиции.

Редакторот прави пионерски обид, во македонски прилики, на едно место да биде даден најголем дел од зачуваните преписи и текстови – вкупно **38 фрагменти** – на т.н. *Кралски закони* во Рим (*Leges regiae*).[1] При методолошкото структурирање на текстот, предност во излагањето им се дава најпрво на јавноправните, па потоа на приватноправните одредби.

[1] Основен извор: Mila Jovanović, *Komentar Starog rimskog Ius civile (Knjiga prva: Leges Regiae)*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2002, 39–40, 54, 59, 60, 106–108, 129, 138, 145–146, 165, 178, 184, 187, 191 и 208–209.

ГЛАВА ВТОРА

LEX XII TABULARUM

ЗАКОНОТ НА 12 ТАБЛИЦИ

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
ШТИП

LEX XII TABULARUM
ЗАКОНОТ НА ДВАНАЕСЕТТЕ ТАБЛИЦИ

Законот на 12 таблици (ок. 451–450 год. пр. н. е.) речиси во целост е реконструиран благодарение на тоа што, низ историјата на Рим, многу често бил користен, цитиран, парафразиран или коментиран. Врз основа на зачуваните фрагменти, направени се многубројни негови реконструкции,[105] а првата ја составил познатиот француски правник и издавач на Јустинијановиот *Corpus Iuris Civilis* – **Дионисиус Готофредус** во XVI век.[106]

---

[105] Основа за нашиов текст на Законот се делата на професорите: Иво Пухан, *Курс латинског језика*, Београд, 1948; Allan Chester Johnson, Paul Robinson Coleman–Norton and Frank Card Bourne, *Ancient Roman Statutes*, Austin, 1961 [rep. 2003]; Обрад Станојевић и Јелена Даниловић, *Текстови из Римског права*, Београд, 1973; & Мирјана Поленак-Аќимовска и Владо Бучковски, *Избор на текстови од Римското право*, Скопје, 2010.

[106] Дионисиј Готфрид (Dionysius Gothofredus или Denis Godefroy / 1549–1622) бил претставник на т.н. Школа на елегантна јуриспруденција во Средниот век, работејќи во денешна Франција и Германија. Предавал право во Женева, а своевремено бил и професор по Римско право во Стразбур, како и декан на Правниот факултет на Универзитетот во Хајделберг.

BIBLIOGRAPHIA

СЕЛЕКТИРАНА БИБЛИОГРАФИЈА НА ЦИТИРАНА И КОНСУЛТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- **Класични и средновековни дела**

**Biblia Sacra – Vulgatum Clementinam*. Londini: 2005.

Cicero, M[arcus] T[ulius]. *De republica*. Sine loco, sine anno.

– – –. *Res publica – Roman politics and society according to Cicero* (W. K. Lacey, B. Wiliam & J. G. Wilson – ed.). Oxford: U. P., 1970.

Corpus Iuris Civilis. Sine loco: MCMLIV (1954).

Dionysius. *Antiqitates Romanarum*. Sine loco, sine anno.

Festus. *De verborum significatione* + *Occisum* + *Paelices* + *Parrici* + *Plorare*. Sine loco, sine anno.

Gaius. *Institutes* (F. de Zuluetz – text / translation / commentary, 2 vols.). 1946, 1953.

Justinian. *Digest* (Mommsen’s Latin text with parallel translation – ed. A. Watson). 1985.

Livius, Titus. *Ab urbe condita*. (I & II). Sine loco, sine anno.

Lydus. *De mensibus*. Sine loco, sine anno.

Macrobius. *Saturnalia.* Sine loco, sine anno.

Plinius. *Historia naturalis*. Sine loco, sine anno.

Plutarchus. *Vitae paralelae – Romulus*. Sine loco, sine anno.

Plutarh. *Usporedni životopisi.* (Knjiga III). Zagreb: August Cesarec, 1988.

Servius. *Vergilii ecl.* Sine loco, sine anno.

**Библија (Свето Писмо) – Стариот и Новиот Завет* [превод: д–р Душан Х. Константинов]. Битола: Еуролибер, 1999.

Кикерон, Марк Тулиј. *За должностите – De officiis*. (Поредица „Монади“). [Превод од латински и белешки: Светлана Кочовска; Предговор: Весна Димовска–Јањатова]. Скопје: Магор, 2005.

– – –. *Избрани писма – Epistulae*. [Превод од латински, белешки и коментари: Светлана Кочовска; Предговор: Војислав Саракински]. Скопје: ИЦ Три, 2014.

Ливиј, Тит. *Од основањето на градот Рим* – Книги I и II. [Превод, предговор и белешки: Весна Каплаковска]. Скопје & Мелбурн: Книгоиздателство „Матица Македонска“, 2000.

Плутарх. *Славни ликови Антике I и II – Избор из ‘Упоредних животописа’.* (Библиотека „Античка књижевност“). Нови Сад: Матица Српска, 1990.

Цицерон, Марк Тулиј. *Закони*. Београд: Плато, 2002.

- **Книги**

**Ancient History Sourcebook – The Law Code of Gortyn (Crete)*. [PDF Version]. Sine loco, sine anno.

Arnaoutoglou, Ilias. *Ancient Greek Laws – A Sourcebook*. London & New York, 1998.

Bauman, Richard A. *Human Rights of Ancient Rome*. London and New York: Routledge Publisher, 2003.

– – –. *Crime and Punishment in Ancient Rome*. London and New York: Routledge, 1996 [e–Library 2004].

Bennett, Christopher. *The Apology Ritual – A Philosophical Theory of Punishment*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Blagojević, Borislav T. *Građanski postupak u Rimskom pravu* (III izdanje). Beograd: Univerzitet u Beogradu i Naučna knjiga, 1960.

Borkowski, Andrew & Paul du Plessis. *Textbook on Roman Law.* 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Brown, Peter. *The World of Late Antiquity*. London: 1997.

Burns, R. P. *A Theory of the Trail*. Princeton University Press, 1999.

Cairns, John W. & Olivia F. Robinson – ed. *Critical Studies in Ancient Law, Comparative Law and Legal History*. Oxford – Portland – Oregon: Hart publishing, 2001 [reprinted: 2002, 2004].

Chery, R. Richard. *Lectures on the Growth of Criminal Law on Ancient Communities*. London: Macmillan and Co., 1890.

Collingwood, R. G. *The Idea of History*. Oxford: 1946.

Dillon, M. & L. Garland. *Ancient Rome – from the Early Republic to the Assassination of Julius Caesar*. Taylor & Francis, 2005.

Eisner, Bertold i Marijan Horvat. *Rimsko pravo*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1948.

Freeman, Charles. *Egypt, Greece and Rome – Civilizations of the Ancient Mediterranean*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004.

Frier, W. Bruce. *A Casebook on the Roman Law of Delict* (Classical Resources Series / American Philological Associati – Paperback). 1989.

Frier, W. Bruce, Thomas A. J. McGinn and Joel Lidov. *A Casebook on Roman Family Law* (Classical Resources Series, No. 3 - Paperback). 2003.

Grossi, Paolo. *A History of European Law*. Wiley-Blackwell, 2010.

Hadley, J. *Introduction in Roman Law*. New York: 1902.

Haskell, H. D. *New Deal in Old Rome – How Government in Ancient World Triet to Deal with Modern Problem*. New York: 1947.

Johnson, Allan Chester & Paul Robinson Coleman–Norton and Frank Card Bourne. *Ancient Roman Statutes*. Austin: University of Texas, 1961 [reprint: The Lawbook Exchange, Ltd., 2003]

Jolowicz, H. F. *Historical Introduction to the Study of Roman Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1952.

Jolowicz, H. F. & B[arry] Nicholas. *A Historical Introduction to the Study of Roman Law* (3rd ed. – Paperback). 1972.

Jovanović, Mila. *Komentar starog rimskog Ius civile* (*Knjiga prva: Leges Regiae*). Niš: Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, 2002.

– – –. *Komentar starog rimskog Ius civile (Knjiga druga: Lex XII tabularum I–VI*). Niš: Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, 2007.

Kandić, Ljubica. *Praktikum iz opšte istorije države i prava*. Beograd: NU „Službeni list SFRJ“, 1973.

Klastr, Pjer. *Društvo protiv Države – Vlast u primitivnom društvo (Eseji iz političke antropologije)*. [Porodična biblioteka 2]. Sine loco: Anarhija / Blok 45, 2002 [rep. 2004 – PDF Version].

Kunkel, W. *An Introduction to Roman Legal and Constitutional History*. 1966.

Kurtović, Šefko. *Opća historija države i prava – II knjiga*. Zagreb: Narodne novine, 1989.

Letwin, Shirley Robin. *On the History of the Idea of Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Lisičar, Petar. *Grci i Rimjani*. Zagreb: Školska knjiga, 1971.

Malenica, Antun. *Praktikum iz Rimskog prava*, Prvi tom. Novi Sad: Pravni fakultet Novi Sad, 1997.

Menski, Werner. *Comparative Law in a Global Context – The Legal Systems of Asia and Africa* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Metzger, Ernest (ed.). *Litigation in Roman Law*. Oxford University Press, 2005.

– – –. *A New Outline of the Roman Civil Trial*. Sine loco, sine anno.

Monteskje, [Šarl–Luj]. *Razmatranja o uzrocima veličine Rimljana i njihove propasti*. Prevod s francuskog: Srđan Pavlović. (Edicija „Filozofija“). Beograd: Utopija, 2004.

Mousourakis, George. *A Legal History of Rome*. London and New York: Routledge publisher, 2007.

Mousourakis, George. *The Historical and Institutional Contect of Roman Law*. „Laws of the nations series“. Hampshire / England and Burlington / USA: Ashgate Publishing Limited, 2003.

Murray, John [Henry Sumner Maine – ed.]. *Ancient Law – Its Connection with the Early History of Society and its Relation to Modern Ideas*. London: 1861

Nicholas, Barry. *An Introduction to Roman Law*, (Clarendon Law Series). Oxford: Oxford University Press, 1962 (Hardback), 1975 (Papaerback).

Nikolić, Dragan. *Fragmenti pravne istorije* (Drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje). Niš: Institut za pravna I društvena istraživanja Pravnog fakulteta, 1997.

Polojac, Milena. *Praktikum za Rimsko pravo (Tekstovi i slučajevi rimskih pravnika iz obligacionog prava)*. Drugo izmenjeno I dopunjeno izdanje. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu & Javno preduzeće “Službeni glasnik”, 2009.

Puhan, Ivo. *Krivični postupak u Rimskom pravu* (separat iz knjige „Građanski postupak u rimskom pravu“). Beograd: Naučna knjiga, 1955.

RIM – Umjetnost, povjest, arheologija. Edizioni Lozzi Roma s.a.s., 2007.

Robinson, O[livia] F. *Criminal Law of Ancient Rome* (Paperback).

– – –. *Penal Practice and Penal Policy in Ancient Rome*. London and New York: Routledge Publisher, 2007.

– – –. *Roman Criminal Law*. Oxford: 2005.

– – –. *The Sources of Roman Law – Problems and Methods for Ancient Historians* (Approaching the Ancient World), Hardcover, 1996.

Robinson, O. F., T. D. Fergus and W. M. Gordon. *European Legal History – Sources and Institutions* (3rd ed. – Paperback). Oxford University Press.

Romac, Ante. *Izvori Rimskog prava*. Zagreb: 1973.

– – –. *Rimsko pravo.* (Biblioteka: Udžbenici i skripta). Zagreb: PFZ, 1981.

Smith, W. *A School Dictionary of Greek and Roman Antiquities*. University of Michigan, 1851.

Stein, P. *Roman Law in European History*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 [2004].

Stojčević, Dragomir. *Rimsko obligaciono pravo*. (Knjiga II – Sveska 2; Treće izdanje). Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika Narodne Republike Srbije, 1960.

– – –. *Rimsko privatno pravo*. Beograd: Savremena administracija, 1979.

Sumner, Henry Maine & John Murray [ed.]. *Ancient Law – Its Connection with the Early History of Society and Its Relation to Modern Ideas*. Sine loco, sine anno: 1861.

Tellegen – Couperus O. *A Short History of Roman Law*. London and New York: Routledge Publisher, 2003.

Thomas, J. A. C. *Texbook of Roman Law*. 1976.

Tomkins, F. & W. Lemon. *Commentaries of the Roman Law*. London: 1869.

Walton, F. R. *Historical Introduction of the Roman Law*. Edinburg: 1920.

Watson, Alan. *Roman Law and Comparative Law*. Athens and London: The University of Georgia Press (Paperback), 1991.

Wolf, H. J. *An Historical Introduction of Roman Law*. Oklahoma: Oklahoma University Press, 1951.

Woods, Alan. *The class struggle in the Roman Republic*. Sine loco, 2009.

Zimmerman, Reinhard. *Roman Law, Contemporary Law, European Law, The Civilian Tradition Today*. Oxford University Press, 1999 [Clarendon Law Lectures – Hardcover, 2001].

– – –. *The Law of Obligations, Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Cape Town, Wetton, Johannesburg: Juta & Co Ltd., 1990 [Reprinted: 1992 and 1996].

Šarac, Mirela i Zdravko Lučić. *Rimsko privatno pravo*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2006.

Šarkič, Srđan i Dragoljub Popović. *Veliki pravni sistemi i kodifikacije*. Beograd: Izdavačka kuća „Draganić“, 1996.

*Аврамовић, Сима. *Општа правна историја – I део*. (Треће допуњено издање). Београд: 1994.

Бордман, Џ., Џ. Грифин и О. Мари. *Оксфордска историја на Римскиот свет*. 1999.

Борковски, Ендрју и Пол ду Плесис. *Учебник по Римско право* (III издание). [Превод од англиски: Елена Витанова]. Скопје: Просветно дело АД, 2009.

Вајс, Алберт и Љубица Кандиќ. *Општа историја државе и права*. Београд: Савремена администрација, 1971.

Вотсон, Алан. *Правни Транспланти – Приступ упоредном праву*. [Прев. Силва Митровић]. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду – Институт за упоредно право, 2000.

Графский, В.Г., Н.М. Золотухина, Л.С. Мамут, В.С. Нерсесянц и Л.Р. Сюкияйнен. *История политических и правовых учений*. (Учебник для вузов – 2–е изд., стереотип; „Юриспруденция“). Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА ·М, 2001.

Гризо, Наум и Крсте Ристески. *Од историјата на воените идеи*. (Библиотека „Идеи“). Скопје: Култура, 1992.

Денио, Елизабет. *Рим, од град-држава до Царство – Институции и политички живот*. (Библиотека „Меридијани“). [Превод од француски: Марија Станковска]. Скопје: Култура, 2006.

Дјаков, В. Н. и С. К. Ковалев. *Историја на Стариот свет* (Книга прва и Книга втора). Скопје: Универзитет во Скопје, 1980.

Ильин, А[ндрей]. В[итальевич]. и С[ветлана]. А[лексеевна]. Морозова. *Из истории права*. Ед. “Правоведение для школьников” (10–11). Санкт-Петербург: Издательство ‘Специальная Литература’, 1994.

Ишеј, Р. Мишелин [ур.]. *Човекови права – Зборник на основни политички есеи, говори и документи од Библијата до денес*. [прев. Дејан Георгиевски]. Скопје: Книгоиздателство МИ-АН, 2002.

Келзен, Ханс. *Главни проблеми теорије државног права – развијени из учења о правном пропису*. [Превео: Данило Н. Баста]. (Библиотека „Плејада“). Београд & Подгорица: ЈП Службени лист СРЈ ·ЦИД, 2001.

Кернс, Грејс. *Филозофии на историјата – Средба меѓу Исток и Запад на планот на цикличните теории на историјата*. [Прев. од англиски: Драган Јакимовски]. (Библиотека „Идеи“). Скопје: Култура, 1993.

Колингвуд, Робин Џ[орџ]. *Идејата за историјата.* [Прев. од англиски: Драган Јакимовски]. (Библиотека „Идеи“). Скопје: Култура, 1997.

Кофанова, Л. Л. и Н. А. Чаплыгиной. *Религия и община в Древне Риме*. Москва: Российская Ассоциация Антиковедов & Российская Академия Наук – Институт всеобщей истории, 1994.

Маленица, Антун. *Римско право* (друго измењено и допуњено издање). Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду, 1996.

Матић, Димитрије. *Начела умног државног права. Кратки преглед историјског развитка начела права, морала и државе од најстаријих времена до наших дана*. (Едиција „Класици југословенског права“ – Кн. 7). Београд: Новинско-издавачка установа „Службени лист СРЈ“, 1995.

Машкин, Николај Александрович. *Историја на Стариот Рим*. (Библиотека „Универзум“). Скопје: Зумпрес, 1995.

Мирковић, Мирослава. *Римска држава под краљевима и у доба Републике (753 – 27. пре Хр.): Историја и институције*. Београд: Досије, 2002.

Митевски, Витомир. *Хеленизам и Рим*. (Едиција „Античка филозофија“). Скопје: Матица, 2007.

Мишулин, А. В. *Историја на Стариот свет*. Скопје: Силсонс, Sine anno.

Николас, Бери. *Вовед во Римско право* – со предговор, ревидирана биографија и речник со латински поими од Ернест Мецгер. [Прев. Наташа Алексовска, Рената Георгиевска, Билјана Митовска]. Скопје: Просветно дело АД, 2009.

Николић, Драган. *Фрагменти правне историја* (прво и друго издање). Ниш: 1995 [1997].

– – –. *Упоредна правна историја* (прво издање). Ниш: СВЕН, 2005.

Новицкий, И[ван] Б[орисович]. *Римское право – Учебник*. Москва: Wolters Kluwer, 2009.

Пантел, Полин Шмит [ур.]. *Историја на жените на Западот (Том I) – Од антички божици до христијански светици*. (Уредници на едицијата: Жорж Диби и Мишел Перо). Скопје: Филозофски факултет – Институт за родови студии и Евро-Балкан Прес, 2011.

Поленак–Аќимовска, Мирјана и Владо Бучковски. *Избор на текстови од римското право* (II издание). Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први“ – УКИМ, 2000 [IV изд. - 2008].

Поповска, Билјана. *Историја на правото – I*. Штип: „2 Август С“, 2005.

Пухан, Иво и Мирјана Поленак–Аќимовска. *Римско право* (*основен учебник*). Скопје: Универзитет „Кирил и Методиј“, 1991 [II издание, 1996].

– – –. *Римско право*, IV издание. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“, 2008.

Пухан, Иво, Мирјана Поленак-Аќимовска, Владо Бучковски и Гоце Наумовски. *Римско право*. Скопје: УКИМ, Правен факултет „Јустинијан Први“, 2014.

Ростовцев, Михаил. *Историја Старог света – Грчка и Рим* (Второ издање). Нови Сад: Матица Српска, 1990.

Станојевић, Обрад. *Историја политичких и правних институција – I (Стари Исток и Грчка)*. [Треће допуњено издање]. Београд: Научна књига, 1988.

Станојевић, Обрад & Ј. Даниловић. *Текстови из Римског права*. Београд: 1973.

Стојчевиќ, Драгомир. *Римско облигационо право.* Београд: 1960.

Хвостов, Вениамин Михайлович. *Система римского права (Учебник)*. Москва: Издательство „Спарк", 1996 [по четвертому изданию 1908 года].

Шаркиќ, С. и Антун Маленица. *Правне теорије и институције Антике* (Том 1) [Едиција: Universitas studiorum – Neoplantensis]. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду - Правни факултет Нови Сад, 1994.

Шкариќ, Светомир и Ѓорге Иванов. *Политички теории – Антика*. Скопје: УКИМ, Правен факултет „Јустинијан Први" (Политички студии), 2006.

- **Периодики и статии**

IVS ANTIQVVM (I). Mosca: PVBLICA VNIVERSITAS STVDIORVM MOSCOVIAE «LOMONOSOV» – ILLVSTRIS IVRIS CONSULTORVM ORDO [CENTRVM STVDIORVM IVRIS ROMANI] & ACADEMIA STVDIORVM RVSSIAE – INSTITVTVM HISTORIAE VNIVERSALIS & Издательство «Спарк», MCMXCVI (1996).

Маленица, Антун. „Владеењето на правото во Римската републиканска Civitas и во Римската Империја". *Зборник во чест на Иво Пухан*. Скопје: УКИМ, Правен факултет, 1996.

ORBIS IVRIS ROMANI – Journal of Ancient Law Studies. (№ XII), [Peter Blaho, Andreas Wacke & Michaela Židlická – Ed.). Trnava: 2008.

Pravna država u Antici – Pro et contra (Edicija: „Srbija – Pravna država", 26). Beograd: Pravni Fakultet Univerziteta u Beogradu, 1998.

SPECVLVM IVRIS – Roman Laws as a Reflection of Social and Economic Life in Antiquity [Jean-Jacques Aubert and Boudewijn Sirks - ed.]. USA: The University Michigan Press, 2002.

Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu – Spomenica prof. dru. Anti Romcu. (God. 37 / Br. 5–6). Zagreb: 1987.

- **Специјализирани енциклопедии и речници**

*Berger, Adolf. *Encyclopaedic Dictionary of Roman Law.* New Series, Vol. 43, Part 2. Philadelphia: The American Philosophical Society (+ DIANE Publishing), 1953 [Reprinted 1980 and 1991].

Bujuklić, Žika. *Forum Romanum – Rimska država, pravo, religija i mitologija*. [Prvo izdanje], (Biblioteka „Priručnici"). Beograd: Centar za publikacija Pravnog fakulteta u Beogradu & Dosije, 2005 [Drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje - 2006].

Jackson, E. Hitlon. *Latin for Lawyers (One Thousand Latin Maxims With English Translations)*. New York: 1992.

Jocić, Lazar. *Latinski pravni termini – pravila, izreke, sentence i definicije*. Niš: SKC, 1995.

Jovanović, N. i T. Tvrtković. *Latinski za pravnike / Latinitas iuridica* (drugo izdanje). Zagreb: 2003.

Latinski rečnik: Srpsko–latinski – Latinsko–srpski. Priredivač: Alba Avis. Zemun: JRJ, 2000.

Pravni leksikon (Drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje). Beograd: Pravna administracija, 1970.

Riznica pravnih izreka – Thesaurus sententiae iuris (Treće izdanje) [Biblioteka „Pravni Informator"]. Beograd: InterMex - Software & Comminication, 2007.

Romac, Ante. *Rječnik rimskog prava*. Zagreb: Informator – izdavačka kuća (ed. „Pravni rječnici"), 1975.

– – –. *Rječnik latinskih pravnih izraza – Vademecum iuridicum*. Zagreb: Informator (ed. „Informatorovi Rječnici"), 1985.

Versteeg, R. *Essential Latin for Lawyers*. Carolina Academic Press (Paperback), 1990.

World Book Encyclopedia. Chicago, Illinois: 1985.

*Абашидзе А.Х., Т.Г. Шавырина. *Латинские юридические термины и выраженија (Словарь-справочник)*. Москва: Издательство Российского университета дружбы народов & Российская Ассоциация Содействия ООН, 2004.

Вилакампа, Винсент. *Основен атлас по историја*. Скопје: Просветно дело АД, 2005.

Гавриш, Ксенија и Бранислав Груиќ. *Мал руско-македонски речник*. Скопје и Цетиње: Просветно дело & ИШРО Обод, 1966.

Грујић, Бранислав и Никола Шубин. *Стандардни речник – Руско-српскохрватски и Српскохрватско-руски* (*са кратком граматиком руског језика*). [20-то издание]. Цетиње, Београд и Загреб: Обод, Медицинска књига & Народна књига, 1982.

Димовска, Весна, Елена Џукеска, Маргарита Бузалковска-Алексова и Митко Чешларов. *Liber latinus I*. Скопје: Алби, 2002.

Димовска, Весна и Митко Чешларов. *Liber latinus II*. Скопје: Алби, 2002.

Дјунан, Жан-Филип и Паскал Пишона. *Римско право – Речник на основните термини*. Софија: Ciela - Софт енд паблишинг, 2007.

Китановски, Наум. *Италијанско–македонски и Македонско–италијански речник* (*Dizionario Italiano–macedone, Macedone-italiano*). Скопје: Еуроклиент ДООЕЛ, 2005.

Книга на факти – Светот / Македонија. [Група автори]. Скопје: Детска радост, 2000.

Кузманова, Л. *Речник на латински правни изрази*. Скопје: 2007.

Латински цитати – Florilegium Adagiorum Sententarium Proverbiorum Gnomarium (Библиотека „Кербери на душата"). [Приредила: Виолета Костеска-Петреска]. Скопје: Ѓурѓа, 2005.

Македонска енциклопедија – Encyclopedia Macedonica (Том I и II). [Група автори: Главен и одговорен редактор – акад. Блаже Ристовски]. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите (МАНУ), Лексикографски центар, 2009.

Мала општа енциклопедија – I и II. [Група автори]. Београд: Издавачко предузеће „Просвета", 1959.

Миќуновиќ, Љубо. *Современ лексикон на странски зборови и зрази*. [Прев. Борис Благоески]. Скопје: Наша книга, 1995.

Мургоски Зозе. *Голем англиско македонски речник*. [Четврто изд.]. (*English-Macedonian Dictionary* – The Unabridged Edition). Скопје: Авторско издание, 2008.

Правна енциклопедија (Том I и II). [Редакциски одбор]. Београд: Савремена администрација, 1985.

Прилепчански, Венко. *Македонско-француски и Француско-македонски речник* (*Dictionnaire Macedonien-français et Français-macedonien*). [2 издание]. Штип и Белград: Друштво за наука и уметност & „Вељко Влаховиќ", 1989.

Станојевић, Обрад и Милена Јовановић. *Латински за правнике*. [Десето издање]. (Библиотека „Приручници", Књига 15). Београд: Правни факултет - Универзитета у Београду и Јавно предузеће „Службени гласник", 2008.

Тело, Антонио, Жан–Пјер Палачио и Даниел Кома-Крос. *Основен атлас – религии*. Скопје: Просветно дело АД, 2005.

Црвенковски, Душан и Бранислав Груиќ. *The standard dictionary* (*English-Macedonian, Macedonian-English*) – *фототипско издание*. Скопје: Култура, 2005.

Biographia

Димитар Апасиев (1983) е роден во тогашен Титов Велес, СФР Југославија. Дипломирал, магистрирал и докторирал на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при најстариот прворангиран македонски Државен универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, отсек: Правни студии, потпрограма: Римско право. Неговата магистерска теза носи наслов „Јавноправни институти на Римското право реципирани во денешните правни системи“; а докторската дисертација, „IUDICIA PUBLICA – Римското кривично процесно право (со посебен осврт на правосудниот систем во времето на Републиката)“.

Неговиот континуиран просечен успех постигнат на прв, втор и трет циклус студии е 10.00 (десет) – без ниту еден преполаган испит во текот на школувањето. Носител е на наградите: *Златен Цицерон* – како двократен апсолутен победник на традиционалните Ораторски вечери „Иво Пухан“; *Плакета Јустиција* за најдобар постигнат успех на правни студии – како првенец на повеќе генерации; јубилејната Деветтоноемвриска награда *проф. д–р Ѓорѓи Шоптрајанов* за најдобар студент на општина Велес и уште десетина други.

Пет години работел како демонстратор на скопскиот Правен факултет „Јустинијан Први“ при УКИМ; три години бил помлад асистент на штискиот Правен факултет при Државниот универзитет „Гоце Делчев“; една година бил асистент-докторанд, а моментално (2019) е биран во звањето *доцент* на Правниот факултет при УГД – Катедра за граѓанско право. Предава: Римско право, Историја на правото, Философија на правото и Судска реторика.

Бил на студиски престој на најдобриот руски Државен универзитет „Ломоносов“ (Москва), а бил *стипендист* на Министерството за образование и наука на РМ (четири години); на Фондацијата за талентирани студенти „Коле Неделковски“ (две години); на European Public Law Center (Kikones Programme за млади правници); како и на Россотрудничество (Программа: Новое Поколение).

Негов научен интерес првенствено е правната романистика и правно-историските, правно-философските и јавноправните науки, како и други сродни јуристички дисциплини. Има учествувано на повеќе од стотина домашни и меѓународни *симпозиуми*, научни расправи, стручни собири, конференции, средби, смотри, семинари, летни и зимски школи, кампови, промоции, обуки, презентации, трибини, панел–дискусии, тркалезни маси и јавни дебати од различни области на правото – во земјата и странство (Русија, Турција, Грција, Бугарија, Хрватска, Србија и др.).

Учествувал во неколку научноистражувачки проекти и досега има објавено дванаесет книги и монографии, во коавторство со наши видни професори и академици; како и над 50 статии, односно, научни и стручни *трудови*, поглавја, прикази на книги, истражувачки студии и есеи. Има преведено и редактирано десетици стручни текстови за разни општествени теми од познати теоретичари – и тоа, од англиски, руски, бугарски и српско-хрватски јазик.

Пред и по полагањето на правосудниот испит, тој е член на повеќе работни тела, експертски комисии, мрежи, стручни платформи и бази на податоци, со креирани професионални open access профили. Бил *правен консултант* и советник за цивилноправни прашања на неколку правосудни државни органи, синдикални организации, граѓански здруженија, неформални активистички иницијативи и општествени движења; а негови ставови и коментари за важни општествено–политички прашања – во форма на писма, изјави, интервјуа, колумни и академски блогови – се објавени скоро во сите македонски пишани и електронски медиуми.

Досегашни изданија на авторот:

Римско право – Скрипта II. Штип: Државен универзитет „Гоце Делчев“ [Е-Библиотека], 2019.

Реторика: историски и современи аспекти (коавтори: М. Поленак-Аќимовска, В. Бучковски, Г. Наумовски и Ј. Андоновски). Скопје: Арс Ламина, 2019.

Антички правни споменици – хрестоматија. Скопје: Magna Carta [Едиција: Правна историја], 2017.

Римско судско право – I: Правосудниот систем во времето на Кралството. Скопје: MAGNA CARTA [Едиција: Правна романистика], 2016.

Римско право – Практикум (I). Штип: Универзитет „Гоце Делчев“ [Е-Библиотека], 2015.

Римско право – Скрипта (I). Штип: УГД [Е-Библиотека], 2015.

Работни спорови – позитивни примери од судската пракса (коавтори: И. Михајловска, А. Ковачевски, И. Мишевски, С. Бошковски, С. Карапанчев и Г. Секулоски). Скопје: ДСП „Ленка“, 2011.

Социјализмот во XXI век – Минато, сегашност, иднина (коавтори: акад. проф. д-р М. Ѓурчинов, проф. д-р С. Шкариќ, проф. д-р Љ. Цуцуловски и проф. д-р Б. Ванковска). Скопје: СПМ, 2010.

Обезвреднување на трудот – Анализа на трудовоправната легислатива во периодот на транзицијата (коавтори: доц. д-р З. Савески, А. Ковачевски и м-р К. Василев). Скопје: ДСП „Ленка“, 2010.

The Name Issue: Greece and Macedonia (with S. Skaric & V. Patchev). Skopje: Matica Makedonska, 2009.

Спорот за името – Грција и Македонија (коавтори: проф. д-р С. Шкариќ и В. Патчев). Скопје: ЈП „Службен весник на РМ“, 2008.

Во пресрет на Десеттата ораторска вечер – „Иво Пухан“ [ур.]. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ (Јубилеен зборник по повод 55 години од основањето на Правниот факултет „Јустинијан Први“, УКИМ), 2006.

Контакт: dimitar.apasiev@ugd.edu.mk
http://www.ugd.academia.edu/DimitarApasiev

ISBN 978-608-244-662-2